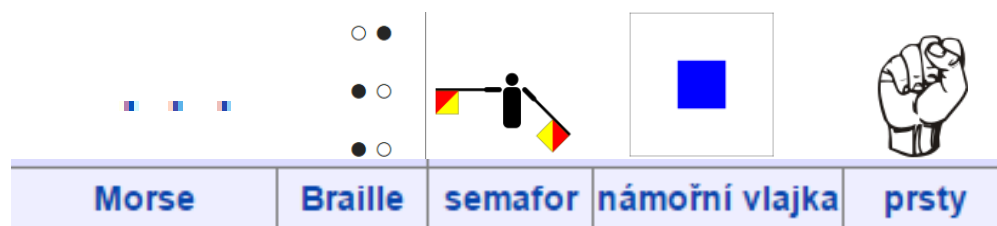

S

S (písmeno) - 19. písmeno *latinskej abecedy*; pozri *kapitála*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/S>

[https://fr.wikipedia.org/wiki/S_\(lettre\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/S_(lettre))

Iniciála S. Spomienka na babylonské zajatie (Psalter of St. Albans, 1123-1145)

Iniciála S. Turíce (iluminácia z talianskeho graduálu 3.štvrtina 15.st.)

Iniciála S. Mnisi spievajú nad rakvou mŕtveho (Kniha hodín pre použitie St. Omer, 1318-1330)

Iniciála S s motívom tanca smrti (A. F. Butsch: Die Bücher-Ornamentik Der Renaissance, Vol I., 1878)

Saa - Sia

Sába - historické územia na juhu Arabského polostrova, v staroveku významný kmeňový zväz *Sabejcov/ Sabejovcov* z 11.-10.st.pr.Kr., štát od pol.8.st.pred Kr., od 8.st.pr.Kr. poplatný *Asýrii*

www v súvislosti s heslom *Alah v histórii*: Arabi zvykli vzývať *Alaha* počas veľkého nebezpečenstva; takto sa všemocný Alah stal postupne najvyšším kmeňovým božstvom; ďalšie mená, pod ktorými bol Alah označovaný sú babylonský a asýrsky *Ilu*, hebrejský *Elohim* a *Ilah* zo strednej Arábie; ďalším menom Alaha bol minojský *Wadd*; v jeho podobe mal Alah tri dcéry; podľa ďalšej verzie, ktorá pochádza z Hadramautu v južnej Arábii, bol Alah totožný s bohom mesiaca Sin; Alaha uctievali aj v starobyľom juhoarabskom meste Sába, kde vládla *kráľovná zo Sáby* pod menom *Bilqis*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1%C4%BEOvn%C3%A1_zo_S%C3%A1by

Kráľ Dávid poveril veliteľa svojej armády Amasu zničením Sáby (Morgan bible, 1240)

Sabaoth - v *gnostickej kozmogónii* jeden zo siedmich potomkov praotca *Jaldabaotha*, proti ktorému sa vzbúril, aby zachránil prvotnú ženskú silu *Sofiu*

Jordan: *gnostický*, kresťanský boh východného Stredomoria; Boh stvoriteľ (pozri *mýty stvoriteľské*); je nejasného pôvodu a uctievaný bol približne do r. 400; nemá žiadne synonymá ani sa nezachovali žiadne pamiatky, iba ho spomínajú gnostické texty nájdené pri Nag Hammádí v rokoch 1945-46; v *gnostickej kozmogónii* je Sabaoth jedným zo siedmich potomkov prarodiča *Jaldabaotha*; literárne pramene si však na niektorých miestach protirečia a navyše sú veľmi komplikované; napriek tomu je možné z nich vyvodiť záver, že Sabaoth sa vzbúril proti svojmu otcovi, z ktorého sa stal arogantný a bezbožný tyran, a začal brániť prvotnú ženskú silu *Sofiu* (pozri *ženský princíp*), ktorá zodpovedala za zrodenie *Jaldabaotha* a bola zdesená tým, čo stvorila (nazvala ho „slepým bohom Samaelom“); Sabaoth v sprievode siedmich dobrotivých *archanjelov* (pozri *sedem archanjelov*) zviedol prvotnú bitku vo vesmíre (porovnaj naopak kresťanskú

Apokalypsu), zvíťazil a stal sa vládcom nad všetkým a všetkými, vrátane chaosu; podľa odlišného výkladu bol Sabaoth totožný s izraelským *Jahvem* a ruskí *chlystovia* považovali svojich vodcov za prevtlenie Sabaotha; pozri *zjavenie*

-v súvislosti s heslom *Nebeské zástupy/Nebeské vojská*: hebr. pl. „Zebaoth“; gréc. pl. „stratia tou ouranou“; lat. pl. „militiae coeli“; Nebeské zástupy patria ku klasickému obrazu *Jahveho* nebeského štátu (*Jozue* 5,14; *1Samuelova* 1,3; *1Kráľov* 22,19; *Nehemiáš* 9,6; *Žalm* 24,10; 33,6; 46,8; 46,12; 103,21; 148,2; *Joel* 2,11; *Lukáš* 2,13); ide o kozmické sily podriadené Jahvemu (podobne o hviezdach *Sudcov* 5,20-21; *Deborina pieseň*); podľa mytológov sa jedná o pozostatok *polyteizmu*, pred ktorým varuje *Deuteronomium* (4,19 a nasl.); v mnohých *gnostických* a *ezoterických* textoch sa nebeské vojsko *Zebaoth* mení na anjela Sabaotha; v apokryfe *1Henoch* vystupujú Sabaoth a Zebaoth ako správcovia šiesteho *neba*

-v súvislosti s heslom *Jupiter Sabaoth*: Rimania samotní stotožňovali maloázijského *Sabazia* s židovským *Sabaothom* (Bohom zástupov), a preto zakazovali prvým Židom usadeným v *Ríme* podieľať sa na šírení kultu Jupitera Sabazia; pozri *Nebeské zástupy/Nebeské vojská*

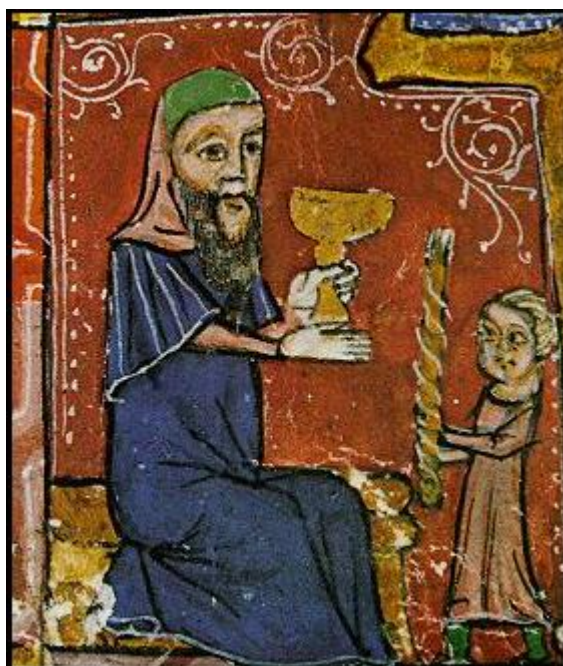
***sabat/sabbat** - z hebr. שבת /šabbat – „skončiť, upustiť od niečoho“

1.najstarší izraelský sviatok zavedený *Mojžišom*; pôvodne akýkoľvek deň, keď sa prestalo v práci; v judaizme siedmy deň v týždni zasvätený pokoju a modlitbe; meditácia sabatu spojená s pozorovaním *drahokamov* (podľa židovskej legendy splavených *rajskými riekami* na zem); pozri *ghetto*; *obriezka*; *Spor o sobote/O vymrvovaní klasov v sobotu*

2.stredoveká predstava o slávnosti *čarodejníc*; pozri *sabat čarodejníc*; *blen*

Nový biblický slovník v súvislosti s heslom *ukrižovanie*: smrť odsúdenca niekedy urýchlili polámaním nôh (*crurifragium*); tento spôsob volili pri poprave zločincov, ale nie pri *Ježišovi*, lebo ten už v tej dobe nežil; napriek tomu (aby sa naplnilo starozákonné proroctvo) jeho telo prepichli *kopijou*, aby mohol byť pochovaný pred sobotou (sabatom), ako to Židia žiadali (*Ján* 19,31)

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D1%8F>
<http://www.augustana.edu/academics/history/department/witchcraft/gvactivities.htm>

Šabatové požehnanie nad vínom (malba na dreve, 14.st.)

S. Hirszenberg: Koniec sabatu (1894)

***sabat čarodejníc** - stredoveká vízia slávnosti čarodejníc; pozri bosorky (*Beliana*); *Valpurgina noc*, *Pálenie čarodejníc*, *incubus*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Witches%27_Sabbath_\(The_Great_He-Goat\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Witches%27_Sabbath_(The_Great_He-Goat))

D. Teniers ml.: Sabat čarodejníc (17.st.)

F. Francken (II): Sabat čarodejníc (1607)

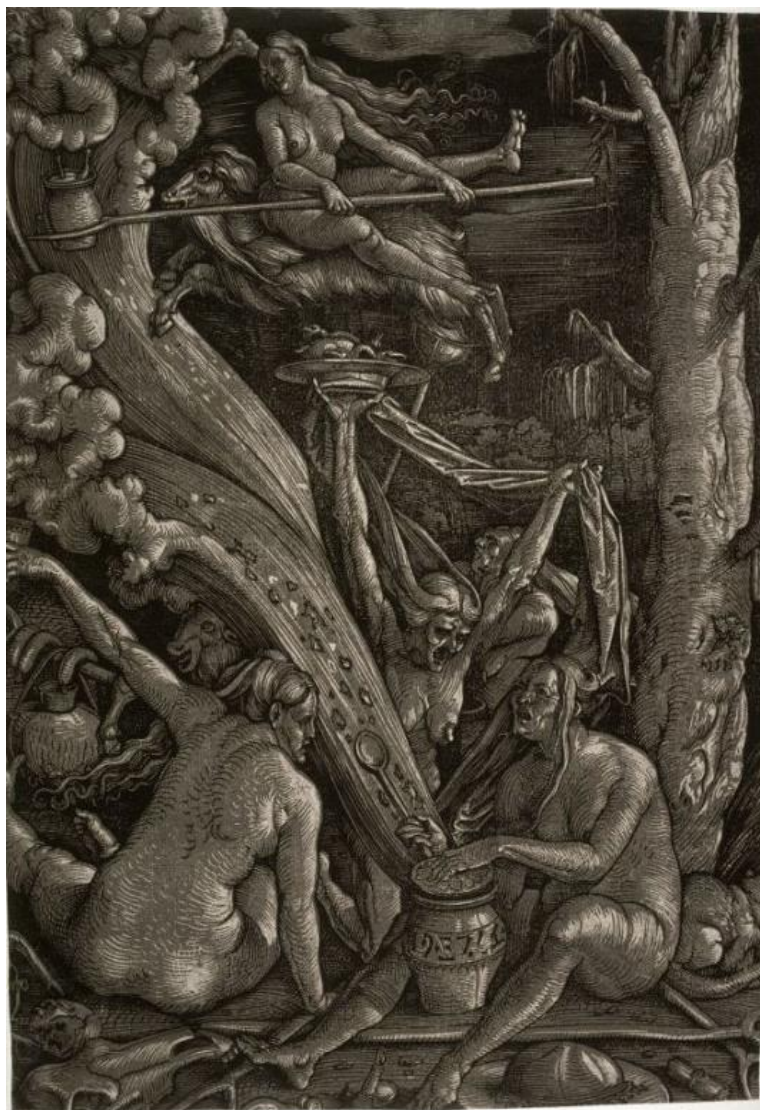
F. Francken (II): Sabbat čarodejníc (1610)

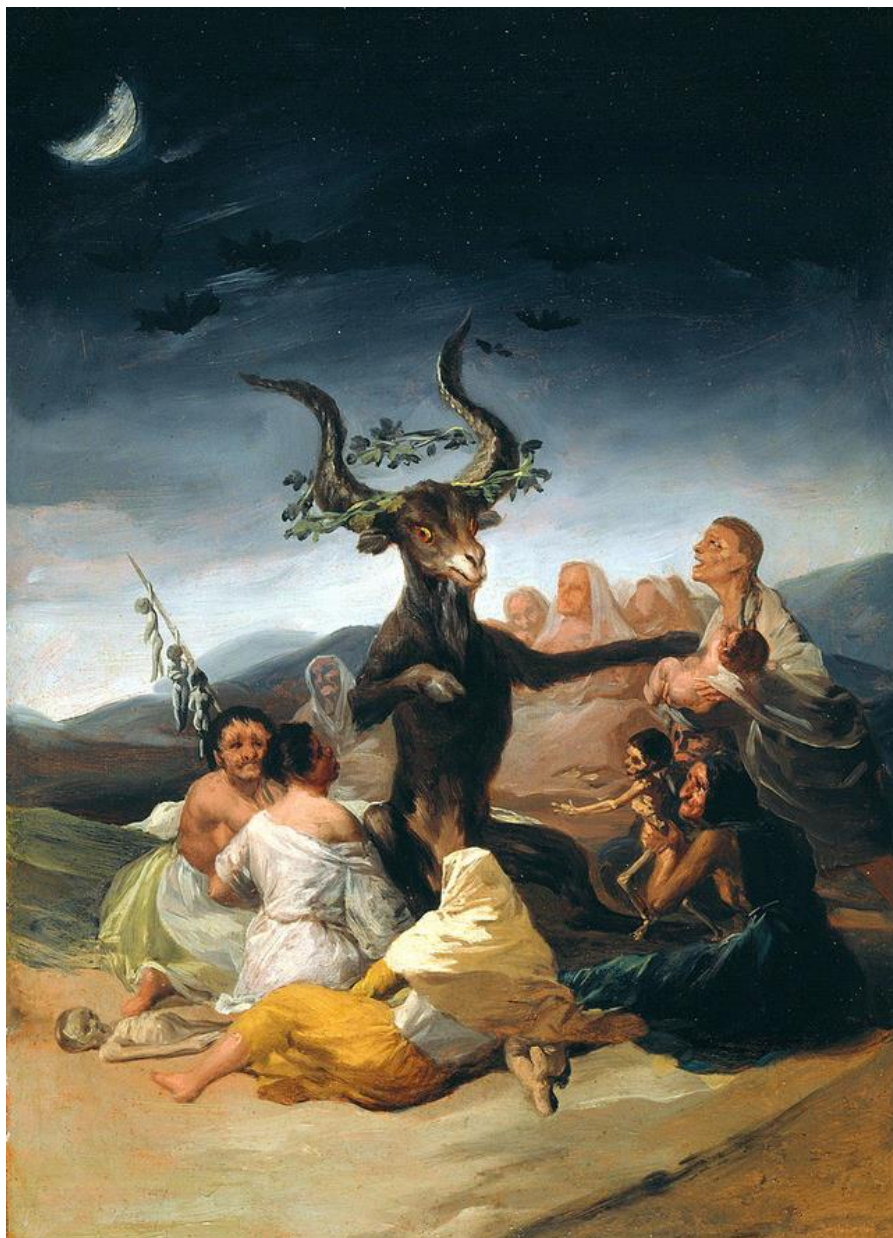
C. Saftleven: Sabbat čarodejníc (1650)

Valpurgia noc (drevoryt zo spisu „Blockes-Berges“ od Johanna Praetoriusa, 1668)

H. Baldung: Sabat čarodejníc (šerosvitový drevoryt, 1510)

F. Goya: Sabat čarodejníc (1797-1798)

F. Goya: Sabbat čarodejníc (1821-1823)

F. Goya: Čarodejnice vo vzduchu (1797-1798)

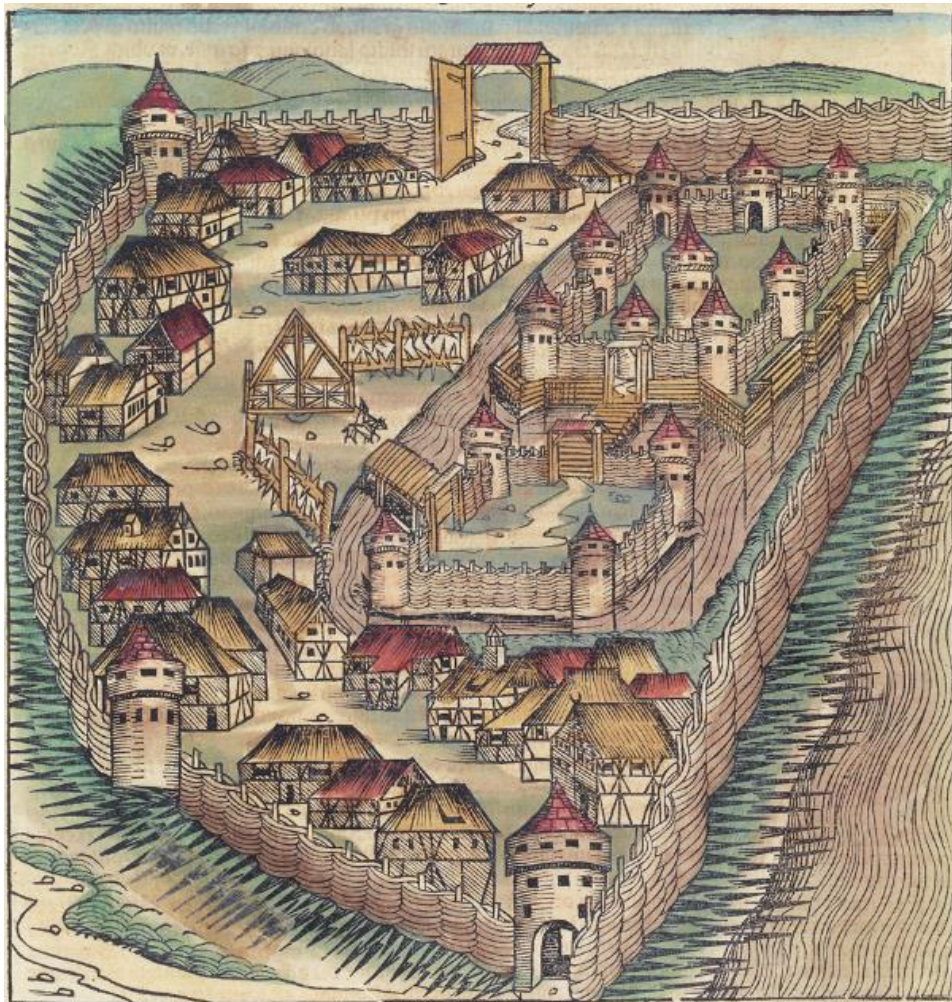
J. Ziarnko: Sabbat čarodejníc (rytina z Tableau de l'inconstance des Anges et mauvais démons, 1612)

sabatianizmus - židovské proto-sionistické mesianistické hnutie, ktoré vzniklo v 1.pol.17.st. a bolo ostro odmietané tradičnými *talmudistami*, ktorých učenosť podceňovali; jeho hlavným ideológom bol Šabtaj Cvi, ktorý sám seba považoval za *Mesiáša*; pred prenasledovaním utiekol do svojho rodiska, do Smyrny a tam, aby unikol poprave, konvertoval na *islam* a prijal meno Mehmed Effendi; napriek tomu sabatianizmus nezanikol a mal stúpencov medzi židovstvom na Západe; mladším súčasníkom sabatianizmu bol východoeurópske židovské hnutie - *chásidizmus*

tzv. **sabatické cykly plodnosti** - Jordan v súvislosti s heslom *Baal*: sedemročné cykly plodnosti a neplodnosti (sedem rokov odpočívania zeme a sedem rokov plodnosti); porovnaj *sedem úrodných a neúrodných rokov* predpovedaných Jozefom Egypťským; pozri *kalendár židovský*

Sabattierov efekt - *solarizácia*; jav o účinkoch nadmerného osvetlenia *negatívu*; objavený r. 1862 dr. Sabattierom a výtvarne využitý vo fotografických postupoch

Sabatz -

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Opevnenie Sabatz (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

Sabazios - gréc. Σαβάζιος/Sabazios; maloázijské božstvo; kult bol sprevádzaný *mystériami* (preťahovanie hada okolo hrudi zasvätenca), ktoré sľubovali očistu a duševný pokoj; v *rímskej* dobe stotožňovaný s *Jupiterom*

Jordan: frygický boh poľnohospodárstva; v helenizme stotožnený s *Diom* a *Dionýzom* a spojený s ich *mystériami*; bol zobrazovaný s bronzovou pravou rukou, zdobenou symbolmi dobrotivosti a láskavosti; kult Sabazia sa objavil v Aténach okolo 400pr.Kr. (klasické obdobie antického Grécka); jeho vplyv sa z Atén šírila aj do Ríma, kde jeho kult kulminoval asi v 3.st.; z tohto obdobia sú tiež jeho fresky v hrobke Vibie, ktorej manžel bol Sabaziovým kňazom;

Biedermann v súvislosti s heslom *veniec*: *feniklový veniec* bol zasvätený frýgickému bohu poľnohospodárstva Sabaziovi

-kočovní jazdec a neba otec boh Frýgov a Trákov; v indoeurópskych jazykoch frygická časť -zios pochádza z latinského prekursoru *dyēus* – „boh“ a gréckeho *Zeus*; hoci Gréci si privlastnili frygického Sabazia ako bohov *Zeus* a *Dionýz*, zobrazovali ho vždy na koni ako jazdeckého boha

pozri *grécka mytológia*, *Frýgia*; *Jupiter Sabazios*; *maloázijské božstvá*, *grécka mytológia*, *rímski bohovia*; *bohovia úrody*, *poľnohospodárstva*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Sabazios>

Votívny dar bohu Sabaziovi v tvare ruky (bronz, 1.-2.st.)

Sab-dgab - v tibetskej mytológii obávaní duchovia obývajúci spolu so *Sri* najnižšiu, podzemnú sféru vesmíru (pozri *kozmos*); občas od nich ľudia dostali *poklady*, ale väčšinou to boli *upíry*, ktoré napadali nemluvnáta (pozri *deti*); pozri *tibetskí bohovia*

Sabejovci/Sabejci - arabský kmeňový zväz od 10.st.pr.Kr. na historickom území *Sáby*; pozri *Semiti*; *kráľovná zo Sáby*

-v súvislosti s heslom *Alah v histórii*: *Alaha* uctievali aj v starobyľom juhoarabskom meste *Sába*, kde vládla *kráľovná zo Sáby* pod menom *Bilqis*; v *Koráne* na ňu nachádzame odkaz v súre 27, kde sa toto biblické mesto volá *Šeba* a *kráľovná Bilqis* jednoducho ako *kráľovná Šeba*; sabejské náboženstvo bolo založené na planetárnom astrálnom systéme, v ktorom dominoval kult *mesiaca*; samozrejme Sabejci uctievali *Alaha* ako boha mesiaca; na rozdiel od pohanských Arabov nemali jasnú predstavu o svojom *Alahovi* a pokladali ho za beztvaré mužské božstvo s najvyššou mocou; podľa Benjamína Walkera sa toto tieňovité nepostihnuteľné božstvo *Alah* nezobrazovala žiadnym obrazom, ani sa netešilo ľudovému kultickému zbožňovaniu na rozdiel od menších bohov a bohýň; aby ho odlíšili od ostatných bohov, dali mu titul *Allah Taala* – „Boh Najvyšší“;

Sabína - pozri *kresťanskí svätci*

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sabína (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

Sabíni/Sabínovia - jeden z italických kmeňov (pozri *Italikovia*); pôvodní obyvatelia *Quirinalu*, jedného zo *siedmich rímskych pahorkov*; ochranným božstvom Sabínov bol *Quirinus*, neskoršie zatlačený kultom *Marsa*; v rímskej mytológii ženy z kmeňa Sabínov ulúpili Rimania krátko po založení Ríma; pozri *Únos Sabínok*, *Tarpeia*, *Talasius*, *Rím*, *Roma*

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D1%8F%D0%BD%D0%B5>

http://it.wikipedia.org/wiki/Storia_romana

http://en.wikipedia.org/wiki/Romulus_and_Remus

http://it.wikipedia.org/wiki/Ratto_delle_sabine

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Rape_of_the_Sabine_Women

http://ca.wikipedia.org/wiki/Rapte_de_les_sabines

http://de.wikipedia.org/wiki/Romulus_und_Remus#Der_Raub_der_Sabinerinnen

http://fr.wikipedia.org/wiki/Enl%C3%A8vement_des_Sabines

J.-L. David: Sabínske ženy (1799)

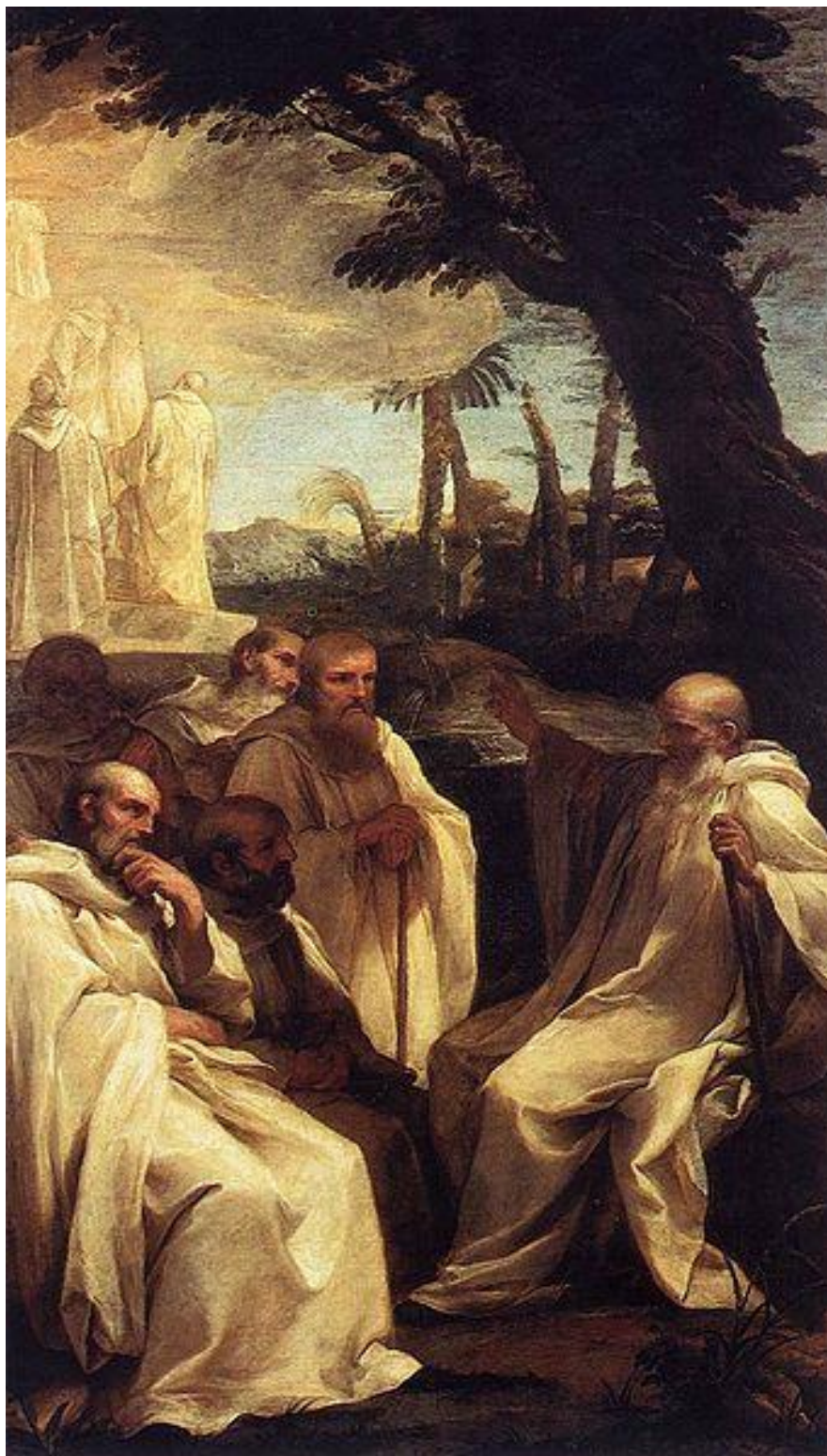
sabínski bohovia - pozri *Vacuno*

sacer - lat. – „svätý“

Sacchi Andrea - (†1661); taliansky maliar vrcholného barokového klasicizmu, aktívny v Ríme

http://en.wikipedia.org/wiki/Andrea_Sacchi

https://www.google.sk/search?q=Sacchi+Andrea&espv=2&biw=1849&bih=995&tbm=isch&imgil=z4FErLl_qWCaMM%253A%253B3fZ1dBgAouMTYM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.mlahanas.de%25252FGreeks%25252FMythology%25252FMarcantonioPasquiliniApolloAndreaSacchi.html&source=iu&pf=m&fir=z4FErLl_qWCaMM%253A%252C3fZ1dBgAouMTYM%252C_&usg=_wTl6qVj6ZBIMMsG4kEryB5FgY4E%3D&ved=0CCwQyjc&ei=G1F7VNbXP_MKwaZfSgZAB#facrc=_&imgdii=_&imgrc=z4FErLl_qWCaMM%253A%3B3fZ1dBgAouMTYM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.mlahanas.de%252FGreeks%252FMythology%252FRM%252FApolloAndreaSacchi.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.mlahanas.de%252FGreeks%252FMythology%252FMarcantonioPasquiliniApolloAndreaSacchi.html%3B770%3B972

A. Sacchi: Videnie sv. Romualda (1631)

Sacra conversazione/Santa conversazione/Svätý rozhovor - tal.; skupinový typ zobrazenia *Márie* medzi *svätcami* a niekedy aj *donátormi*; typ obľúbený najmä v *renesancii*; skupinovým typom bol aj výjav *Virgo inter Virgines/Panna medzi pannami*

Hall v súvislosti s heslom *Narodenie Pána*: Klaňanie Panny Márie s *dieťaťom Ježišom* obklopeným žiarivým svetlom, ktorého sa účastní často Jozef s blikajúcou sviecou, dalo vzniku výjavu *Sacra Conversazione*

Heinz-Mohr: obrazový typ *Sacra conversazione* vznikol z neskorostredovekého typu *Svätá rodina*; približne rovnaký je výber aj počet postáv, medzi ktorými zvyčajne nechýba sv. Anna (Máriina matka) a dieťa Ján Krstiteľ

-skupinový typ zobrazenia Márie medzi svätcami a niekedy aj *donátormi*; typ obľúbený najmä v *renesancii*; skupinovým typom; vzniklo z obrazového typu *Klaňanie Panny Márie* s dieťaťom Ježišom obklopeným žiarivým svetlom, v ktorom sa často objavuje aj postava sv. Jozefa s blikajúcou sviecou; Hallov pohľad na tému je oveľa všeobecnejší, lebo prakticky zahrnuje Pannu Máriu s dieťaťom a širokým spoločenstvom svätých, patrónov a donátorov

Hall: *devocionálne* zobrazenie Panny Márie s dieťaťom Ježišom a so svätcami a donátormi, ktoré sa objavovalo vo východnom aj západnom umení od raných čias dalo v 14.-15.st. vznik jednotného zobrazenia známeho ako *Sacra conversazione*; svätci sú v ňom zoskupení, stoja alebo kľáčia; Panna Mária sedí s Ježiškom, alebo sa scéna odohráva počas *Nanebovzatia Márie* alebo pri jej korunovácii; *Sacra conversazione* sa niekedy zobrazuje s *Ukrižovaním*; svätcov rôzneho veku vidieť spoločne bez ohľadu na dobu, v ktorej žili; dôvodov zaradenia svätca do výjavu býva niekoľko; môže ísť o patrónom kostola, pre ktorý obraz objednal; svätec môže pochádzať z mesta donátora, ktorý platí obraz; výber svätcov stelesňuje morálne a intelektuálne vlastnosti, ktoré často vytvárajú dvojice (napr. *Mária Magdaléna* ako symbol kajúcnosti a *Katarína Alexandrijská* ako učenosť); iným významným typom *Sacra conversazione* je *votívny* obraz, darovaný kostolu, kláštoru alebo charitatívnej inštitúcii ako vďakyvzdanie za nejaké dobrodenie zoslané nebesami; v tom prípade donátor často kľáči pred svojim osobným patrónom, ktorý je často jeho menovcom; niekedy je zobrazený so svojou manželkou a svojimi deťmi; zvyčajnými pohnútkami objednávok takýchto obrazov bola záchrana pred *morom*, vojenské víťazstvo, oslobodenie zo zajatia; pri identifikácii postáv a výjavu je často potrebné využívať znalosti *atribútov* svätcov apod.

pozri *Nanebovzatie Panny Márie*; *Karol Boromejský*, *Ambróz*, *Filipo Neri*, *Františka Rímska*; *Klaňanie Panny Márie* (Hall); *rozhovor*; *Madona s rybou*

Raffaello: Madona s rybou (1513-1514)

G. Cariani: Pala San Gottardo (Sacra conversazione, 1.pol. 16.st.)

Bramantino: Madonna delle Torri (1520)

sacramentum - *sviatosť*

sacramentalia - lat. – „svätenie/žehnanie“

sacrarium/sakrárium - záchytka pre odtok vody použitej pri krste (pozri *lavabo*)

Slovník cudzích slov: jamka v zemi blízko hlavného *oltára* alebo *nádoba* (pozri *liturgické nádoby*), ktorá slúži na vylievanie vody pri niektorých obradoch (tiež charakterizovaná ako časť chrámu, v ktorej sú uložené posvätné predmety (> *sakristia* ?)

La **Sacra Sidone** - *Kristov rubáš, Turínske plátno*; veraikon rozmerov 4,36x1,10m s údajným odtlačkom Kristovho tela; rubáš uchovával *apoštol Peter*, v 5.st. sa objavil v *Edesse* (južné Turecko), neskoršie v *Konštantínopole* (944); počas *krížovej výpravy* (1202-04) dopravený do *Atén* a odtiaľ do *Francúzska*; rubáš atribútom *Jozefa z Arimatie*; Kristov rubáš spolu so *Svätou kopijou* a sv. *grálom* patrí k najvýznamnejším kresťanským *relikviám*; pozri *Snímanie z križa*, *Prenášanie Kristovho tela*; *Nikodém*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie* a *prírovnania*

Sacra via - lat. – „Svätá cesta“; hlavná cesta v *Ríme* vedúca na *Kapitol*; začína sa *Titovým oblúkom*

http://it.wikipedia.org/wiki/Via_Sacra

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:RomeViaSacra01.jpg?uselang=ru>

[http://fr.wikipedia.org/wiki/Voie_Sacr%C3%A9e_\(Rome\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Voie_Sacr%C3%A9e_(Rome))

Sacre Coeur/sakrekör - **bazilika Sacre Coeur** (v *Paríži*)

Sacro catino - pozri *grál janovský*

http://it.wikipedia.org/wiki/Sacro_Catino

Sacuma - provincia v južnom Japonsku, v ktorej sa v 16.st. vyrábal *kameninový* riad s jemnou žltkastou *glazúrou*; od 18.st. s bohatým figurálnym dekórom, čiastočne zláteným; pozri *japonské umenie*, *keramika japonská*; *porcelán japonský*

Kameninová plastika (Sacuma, obdobie Meiji)

sáčková väzba - čes. termín pre väzbu vreckovú (potvrdiť správnosť slovenského termínu)

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/klementinska-nej/zajimavosti/sackova-vazba>

Pustovník Zosyma drží v ruke sáčkovú väzbu (Životy sv. Otcov, 1516)

Vyziabnutý pes so sáčkovou väzbou v zuboch (Jenský kodex, 1490-1510)

sad - 1.rozľahlý, neohradený, upravený a osádzaný pozemok na okraji alebo strede *mesta* ako náhrada prírody (pozri *square*); v *antike* zakladaný okolo *chrámov* a *gymnasií*; v *novoveku* sady budované od 17.st. (*Hyde Park* v *Londýne*); rozmach v 19.st. v súvislosti s rozširovaním *alejí*, budovaných na mieste bývalých *fortifikácií*, a úpravami *zverníc* a *súkromných záhrad*; pozri *Karmel*

2.starší termín pre *záhrady* s extenzívnym pestovaním ovocných drevín

Marec a Baran (Hodinky Jeana de Luc, 1524)

E. Bernard: August. Ovocný sad v blízkosti Pont-Aven (1886)

N. Fed'ovič: Z diaľky je počuť ako sa rúbe višňový sad